

ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΕΥΓΕΝΙΟΥ

ΤΟΥ

ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ.

Τῆ πρώην Ἀρχιεπισκόπου Σλαβονίε
& Χερσῶνος σαλθεῖσα μὲν εἰς Τριέστι
πρὸς ἀναίρεσιν τινὸς φληνάφου
δυσσεβῆς.

Ἐκδοθεῖσα δι' ἐπιμελείαν

ΛΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΕΤΡΟΥ
ΨΑΛΙΔΑ

τῆ ἐξ

ΓΩΑΝΝΙΝΩΝ.

*Ἡ παρῶσα ἐκδοθὶς ἡμῶν τοῦ
λαθῶντος
ἐκ τῆς λαθῶντος*

*Δ. Ι. Μ.
ἡμῶν*

Ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀυστρίας 1791 ἔτ
Παρὰ Γωσήφ τῷ ΒΑΟΥΜΑΤ

ΤΩ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΝΤΙ.

Ευρίσκοντας, ὦ ἀταγνώστα! ταύτην τὴν Ἐπι-
 σολὴν τῷ Σοφωτάτῃ τῶν καθ' ἡμᾶς Εὐγενίᾳ πα-
 ρά τινι φίλῳ, ἠθέλησα νὰ τὴν ἐκδώσω διὰ τύ-
 πων εἰς τὸ κοινόν, διὰ νὰ γίνῃ τοῖς πᾶσιν ἐπωφε-
 λῆς, προσδίδωντας ἢ δύο σχόλια ἐμά. Αἱ ἀν-
 τιρρήσεις ἐκείναι, ὅπως εἰς τὸν σοφωτάτον τῆτος,
 ἐσάληθσαν ἐναντίον τῆς θείας Γραφῆς ἢ ἀκολο-
 θως θρησκείας, καθὼς ἢμπορεῖ τινὰς νὰ συμπι-
 ρᾶν ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀπόκρισιν, εἶναι κοινὰ πᾶσι
 τοῖς νηνεχίσι, ἢ ὅπως ἐἰδήμοσι, αἱ ὅποιαι,
 ἐπειδὴ ἢ εἶναι παμπάλαιαι ἢ κεχωρισμέται, ὡς καὶ
 αὐτὸς ὁ Εὐγενίος λέγει, ἢ μάλιστα ὑπὸ πολλῶν
 σοφῶν ἀνεσκευασμέναι τε ἢ ἀνηρημίαι, δὲν τὰς κεί-
 ναι ἀξίως ἀναιρέσεως· πᾶσαι δὲ αὐταί, ἢ ἀδικαι-
 οῦνται ἀντιρρήσεις κατὰ τῆς εὐαγγελίας ἡμῶν πίστεως
 ὑπὸ τῶν Λιβερετίων γεγεννημέναι εἰς τὸν δεύτερον
 Τόμον τῆς ἀληθοῦς ἡμῶν Εὐδαιμονίας δὲλιν προ-
 τεθῆ ἢ ἀναιρεθῆ. Δεχθῆτε λοιπὸν ταύτην τὴν Ἐπι-
 σολὴν φιλοφρόνως, ὡς σύγγραμμα ἀδελφῶν τῶν
 καθ' ἡμᾶς σοφωτάτων, μετ' ὀλίγων δὲ θέλει τε-
 λειώσει, ἢ ὁ πρῶτος Τόμος τῆς Μαθηματικῆς, δη-
 λαδὴ ἢ Ἀριθμητικῆ μετ' ἐπιπέδου Μαθηματικῆς
 (ἐπειδὴ ἢδη εἰς τὸν τύπον εἶναι). Ἐπειτα δὲ ἢ ὁ
 β'. Τόμος τῆς Ἀληθοῦς Εὐδαιμονίας· ἢ νομίζω
 ἀπὸ αὐτὴν ὅτι δὲν θέλετε ὀλίγοι ἀφελῆθῆ, ἢ
 ἢ μικρὰ τῆ ποσότητι εἶναι, ἐπειδὴ τῆ ποιότητι εἶ-
 ναι βεβαιώτατα μέγιστος.

Ἐφφωθε.

1791 ἔτει Γαλιε β'.
 ἐν Βιέννῃ.

Α' Φανάσιος Ψαλίδης
 ὁ ἐξ Ἰωαννίνων.

Τῷ Δεῖνι Χαίρειν.

Ζηλῶν ἐζήλωσας, ἐπὶ τῷ, ἕδέν τι κατ' ἐμῷ μᾶλλον, ἢ κατὰ τῆς εὐσεβείας (ἔκ οἷδ' ὑπότινος· ἕδὲ γὰρ ἐδήλωσάς μοι) προσενεχθέντι ἀθλίῳ ἐκείνῳ γράμματι, ὃ μετὰ τῆς ἀπὸ 15 Μαΐου Ἐπιστολῆς σου, περὶ τὰ τέλη τῆ παρελθόντος Ἰουλίου μηνὸς ἔλαβον· ἀνεγνων ἔν τε τὸ σὸν, καὶ τὸ ἐκείνου· καὶ σὲ μὲν, ἀγαπητὲ, διὰ τὴν εὐσεβείαν, καὶ τὸν ὑπὲρ αὐτῆς ζῆλον, ἀποδέχομαί τε καὶ ἄγαμαι· ἐκείνον δὲ, διὰ τὴν κατὰ τῆς εὐσεβείας ἡμῶν πίστεως λυσσώδη καὶ μανικὴν, καὶ δύσθεον γλωσσαλγίαν, ὡς εἶκος, ἀποπτύω καὶ ἀποσρέφομαι. Τίς ἄρα ὁ τὰς λέξεις γράψας ἐκείνης; νέος τάχα, ἢ γέρον; ὁμογενής, ἢ ξένος; σωφρονῶν, ἢ τὰς φρένας σεβαστευμένος; ὅποιον ἐπαγγέλματος, τάξου, καταστάσεως; πάντως μαθητὴς τις φαίνε-

φαίνεται, ἡ ἀκόληθος, ἡ διασώτης τῶν καθ' ἡμᾶς λεγομένων (α) Λιβερτινῶν τήτων, ἡ Θεϊτῶν (β)· ὅς τις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δυνάμεώς τε, ἡ τῆς ἀγχινοίας τε, ἐκ τῶν περιφερομένων ἀποτροπαίων τε ἡ δυσήνων βιβλιαρίων, ἐν οἷς ἐνδιατρίβει καὶ ἐντρυφᾷ, συλλέξας ἔνθεν κἀκείθεν, ἡ ἀναμαξάμενος τὰς τοιαύτας ἀδολεσχίας, φιλοτιμεῖται νὰ τὰς δημοσιεύσῃ, ὡς ἐπινοήματα ὑψηλὰ ἡ θαυμαστά ἐξαιρέτη σοφίας καὶ γνώσεως· ἀλλ' ἐγὼ ἐδὲ νὰ μάθω ποδῶ τὸν γράψαντα προσωπικῶς· τοσῶτον μόνον ἐρῶ περὶ αὐτῆ τὸ τῆ Φερεκύδε· «χρωτὶ δῆλον»· ὅτι δηλαδὴ φθειριᾶ, ἡ ψωριᾶ, ἡ ὅλος ὄλος διέφθαρται ὁ ταλαίπωρος· ἡ διὰ τῆτο κα-
 τοικ·

(α) Λιβερτινοὶ εἶναι οἱ παρὰ Γερμανοὺς ἐλευθεροὶ πνεύματα καλούμενοι, λέγονται δὲ ἐκεῖνοι, ὅπῃ ἐλευθέρως φέρονται κατὰ τῆς θείας Γραφῆς, ἐλευθέρως τε περὶ τῆς θεησκίας φρονῶσι.

(β) Θεῖται λέγονται ἐκεῖνοι, ὅπῃ δοξάζου ἐν Ὁ· ἔξω τῆτε τῆ κόσμου, αἴτιοι τε αὐτῆ, ἐκ μόνου, τῆ τοὺς ἐγνωσμένον· τὴν ἀγίαν δὲ Γραφήν καταφρονηντες, πλάσματα ἢ ἐφευρέσεις ταῦτα ἠγήμενοι, ὡσαύτως ἡ τῆ θεησκίας· περὶ τήτων ὄρα εἰς τὸ πρῶτον τμήμα τῆς Ἀληθῆς ἡμῶν Εὐδαιμονίας τῆς νεωσὶ ἐκδοδομένης.

τοικτείρω ἔταλανίζω τὸν ἔλθεινόν ἀνδρω-
 πον, ὅς τις ποτὲ καὶ ἄτός ἐστι, ἔδακρύω
 μάλλον, ἔθρήνων αὐτὸν ἡγῆμαι ἄξιον, ἢ
 ἐλέγχων ἀνασκευαστικῶν, ἔἀποκρίσεως·
 ἔἠδὲ θαυμάζω ἐπὶ τοῖς τοιούτοις αὐτῆ
 φρονήμασι· τί θαυμαζόν, εἰ τοιῶτος ὢν,
 τοιαῦτα ἔἐκ τῆ πονηρῆ θησαυρῆ τῆς καρ-
 δίας αὐτῆ προεξάγει κειμήλια; τί νέον, ἂν
 ἐκ τῆ σακρῆ δένδρη, σακροὶ ἔοἱ καρποὶ
 οἱ ἀποφερόμενοι; τί δ' ἄντις ἠλπισεν ἄλλο
 ἀπὸ καχεκτικῆ ἔδιεφθορότος σομάχη ἔ
 σώματος, εἰμὴ τοιαῦτα βορβορώδητε ἔδυσ-
 σώδη ἔβδελυρῆ ἐξεράσματα; ἄλλὰ κατα-
 φοραὶ ἀπλαῖ εἰσὶν αὐταί, ἐρεῖς, ἔὑβρεις·
 ἔἠθελές τινα, πρὸς τὰ ὑπ' ἐκείνη γρα-
 φέντα, παρ' ἐμῆ ἀπάντησιν· ἀπάντησιν;
 ἄπαγε! τῆτο ἐγὼ τὸ κρίνω ἀσυντελές, ἔ
 σπειριτὸν πάντη, καὶ μάταιον· πολλῶν
 ἐνεκα.

Α'. μὲν, ἔἐξ ὧν αὐτὸς γράφει, ἔἐκ τῆ
 σύλη, ἢτοι τῆ τρόπη, κατ' ὧν γράφει,
 βλέπω εἰς αὐτὸ τὸ ἀνδρωπάριον μίαν ὑπέ-
 ρογκον ἐλαζονείαν, ἔνα ὑπερβάλλοντα τύ-
 φον, ἢνωμένον μετὰ ἄκρας ἀπαιδευσίας, ἔ
 τόλμης, ἔθρασύτητος· ἔτῶν ἔτω δια-
 κειμένων δύσκολον εἶναι, ἔἵνα μὴ εἶπω ἀδύ-
 νατον, εἴτι ἔἂν εἶποις, νὰ συσείλῃς τὸ
 φύσημα, νὰ ὑποχαλάσῃς τὸν ὄγκον, νὰ
 κατα-

κατακλάσῃς τὸ φρήνιμα· αὐτὸς φαντάζε-
ται νὰ εἶναι ἕνας Βολιγγυβρώκιος, ἕνας Βολ-
τάρης, ἕνας Ἀργέντης, ἕνας Ρ'ισσός· Βαί-
λιος, ἢ Σπινόζας· Πορφύριος, ἢ Κέλσος,
ἕνας εἰς ἕνα λέγον, ἀπὸ τὰ μεγάλα, καὶ
ἐξάκρως ἐπὶ δυσσεβείᾳ ὀνόματα· αὐτὸς
δέλῃ νὰ φρονῇ, ὡς ἕνας ἀπὸ τῆς Τιτάνας
ἐκείνης τῆς μυθικῆς, ὅπῃ ἐδοκίμασαν νὰ δια-
σείσων τὸν Δία ἀπὸ τῆ θρόνῳ, ἢ ἕνας
ἀπὸ τῆς Γίγαντας τῆς μεγάλης τε καὶ ὀνο-
μαστῆς, ὁ τίς; καὶ πόθεν; καὶ πότος; ὁ Πυγ-
μαῖος· τῶρα διὰ τῆς Τιτάνας χρειάζονται
κεραυνοὶ, ὄχι λόγια· καθὼς ἐναντίον τῶν
Γιγάντων ἐχρειάσθη ἕνας κατακλυσμός,
πρὸς ποινὴν πάντως, ἢ καὶ πρὸς διορθώσιν·
ἐπειδὴ οἱ τοῖστοι εἶναι ἀνεπίδεκτοι διορ-
θώσεως· τῆτο πρῶτον· ὡς δῆλον γίνεσθαι ἐκ τῆ
ἀκολούθῃ ἐφεξῆς· ἐπειδὴ

Β'. ὁ Πυγμαῖος ἄτος, δὲν ἐρωτᾷ (ὡς
βλέπεις) διὰ νὰ μάθῃ· δὲν ἀπορεῖ, διὰ νὰ
κατηχηθῇ, καὶ νὰ λάβῃ πληροφορίαν εἰς ἐκεῖ-
νο, ὅπῃ ἀμφιβάλλει· καὶ εἶναι φανερόν ἐκ
τῆ τρόπῳ, καθ' ὃν ἀυθεντικῶς, καὶ ὡς εἰπεῖν
δικτατορικῶς, τὰ βδελυρὰ αὐτῆ δόγματα
ἀποχρέμπτεται· αὐτὸς δέλῃ νὰ διδάξῃ,
αὐτὸς καὶ νὰ κατηχήσῃ τῆς ἄλλης, γινόμε-
νος αὐτῶν ὁδηγός, ἀγκαλὰ καὶ τυφλός,
ὡς νὰ τῆς καταστήσῃ εἰς τῆς κριμῆς τῆς
δυσσε-

δυσσεβείας, ἔς εἰς τὰ τῆς ἀπωλείας βάραι-
 δρα· αὐτὸς προπετεύεται μετὰ δρασύτη-
 τος τοσαύτης, μετ' ὅσης ἔς ἀμαθείας, ἔς
 ἀναφανδόν, ἔς ἀπερικαλύπτως κηρύττει τὴν
 δυσθεΐαν, ἔς πρὸς τῆς ἐρωτῶντας αὐτὸν, ἔς
 πρὸς τῆς μὴ ἐρωτῶντας· ἔς πρὸς τῆς ἀκρόν-
 τας αὐτὸν, ἔς πρὸς τῆς μὴ θέλοντας νὰ τὸν
 ἀκήσαν, ἔς μὴ ὑποφέρωντας ἴσως ἢ δὲ νὰ
 τὸν ἰδῶν· ὁμοίος μὲ τὴν πορνικὴν ἐκείνην γυ-
 ναῖκα τῆς πάροιμίας, τὴν ἄφρονα, ἔς ἀναι-
 δῆ, ἔς ἀναίσχυντον, ἣ ἂν ἐπίσταται αἰσχύνῃ·
 κάθηται ἐπὶ θύραις τῆ ἐαυτῆς οἴκου, ἐπὶ
 δίφρῳ ἐμφανῶς ἐν πλατείαις, προσκαλε-
 μένη τῆς περιόντας ὁδόν, τῆς κατευθύνοντας
 ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, διὰ νὰ τῆς σύρῃ εἰς
 ἀνοδίας, ἔς εἰς κρημνὸς, ὥστε νὰ τῆς φέρῃ
 τελευταῖον νὰ συναντήσαν ἐπὶ πέταυρον ἄ-
 δε· εἰς τοιαύτην περιεσσειν καλῶς παραινεῖ
 ὁ Σοφός· Ἀποπήδησον, μὴ ἐγχαροῖσθης ἐν
 „τῷ τόπῳ αὐτῆς· μὴ ἐπιστήθης τὸ σὸν ὄμμα
 „πρὸς αὐτήν“ ἔς ὁμοίως κατὰ τὴν αὐτὴν τῆ
 Σοφῆ παραγγελίαν, ἔς διὰ τὸν αὐτὸν λό-
 γον, πρὸς τῆς ἕτως ἀνυποπόλωστε ἔς ἀ-
 ναιδῶς ἔς ἀναίσχύντως τὰ ἰσρά ἔς θεῖα κα-
 ταμολύνοντας δόγματα, „οἷς ὄψις πόρνις
 „(ὡς ἡ γραφὴ λέγει) ἐγένετο, μὴ πλησιάζ-
 „σθης“ π. ὅς τῆς ἕτω προπελευομένως κηρύτ-
 τειν τὴν ἀσεβείαν, καλὸν ἢ δὲ τὰς ἀκοὰς
 ὄλως ὑπέχειν, ὅταν παρόντες λαλῶσιν,
ἀλλ'

ἄλλ' ἀμφοτέραις ἀμφότερα ἐμφράττειν τὰ ὤτα, καὶ μακρὰν ἀπὸ αὐτῶν φεύγειν, καὶ αὐτὴς πόρρωθεν θρηνολογεῖν, καὶ τὸν καιρὸν ποτινῆσθαι, καὶ τὰς πονηρὰς ἡμέρας, εἰς αἷς κατηντήσαμεν· τόσον ἀπέχει τῷ συμφέροντος τὸ νὰ λαλήῃ τινὰς πρὸς τὴς τοιαύτης, καὶ νὰ ἀνταποκρίνεται, καὶ μετ' αὐτῶν νὰ προσδιαλέγεται· ἀσύμφορον τὸ ῥίπτειν εἰς τὴς χοῖρας τὴς μαργαρίτας· οἱ χοῖροι ἐκ τῶν μαργαριτῶν, ἔτε ὠραίζονται, ἔτε πλετίζονται· οἱ μαργαρίται μιαίνονται ὀπωσῶν, ἢ κατακατῶνται, καὶ ἀχρεῖνται· καὶ οἱ χοῖροι μένσι χοῖροι.

Γ'. Εἶναι καὶ ἄλλος λόγος, δι' ἓν εἰς τὸν θροβλαβῆ τῆτον, καὶ ἀλάστορα, δὲν χρειάζεται τις, ὅπως ἀπόκρισις, εἰάν καλῶς συλλογιώμεν, σοχαζόμενοι, μὲ ποῖον ἀράγε σκοπὸν αὐτὸς ἐκινήθη νὰ γράψῃ καὶ νὰ ἐκδώσῃ καὶ διὰ τύπων τὰ τοιαῦτα μωρολογήματα· ὁ σκοπὸς αὐτῆ τῷ παράφρονος εἶναι, ἢ τὸ νὰ καταπέισῃ καὶ ἄλλως εἰς τὸ νὰ παραφρονῶν τὰ αὐτὰ, διὰ νὰ τὴς κερδήσῃ, καὶ νὰ τὴς λάβῃ ὁμόφρονος, ὑποκολοβώσας καὶ τῶν ἄλλων τὴν πίσιν, διὰ τῆς ἀνακοινώσεως, κατὰ τὴν τῷ Αἰσώπῃ ἀλώπεκα· καὶ ἔτω νὰ εὖρη ματαξὺ τῶν πολλῶν παραμυθίαν τινὰ ἐν τῇ αὐτῆ συνειδήσει· εἰάν ἔχῃ συνειδήσιν· ἢ εἰάν καὶ δὲν καταπέισῃ, τῷ

λάχιι

λάχισον, νά κινήση τινά εις τὸ νά ἀποκρι-
 θῆ, διὰ νά τὸν ἀνασκευάσῃ, ἔπειτα νά κα-
 ταστήσῃ ὁπωσθὲν γινώσκον ἢ ἀκνήσον τὸ ἀ-
 σιμον ἢ αὐτελές ὄνομά τε, ἔπειτα νά ἀποκτή-
 σῃ δόξαν τινά ἢ ὑπόληψιν παρὰ τοῖς ἀ-
 πληστέροις, μάλιστα ἢ εὐηθετέροις, ὅτι αὐ-
 τὰς δὲν εἶναι μικροῖς ἀνθρώπους, ἔδδ' εἰς
 τῶν τυχόντων, ἢ ἀριθμῶ μόνῳ γνωριζο-
 μένων· ἀλλ' ἐξαιρεῖται ὑπὲρ τῆς πολλῆς· ἔ-
 ὅτι τῆς ὑψηλῆς αὐτῆ φρενὸς δῆθεν τὰ γεν-
 νήματα ταῦτα, ἢ παραγεννήματα, τὰ ὑ-
 ποβολιμαῖα ἢ κίβδηλα, δὲν εἶναι μικρά,
 ἢ εὐκαταφρόνητα, ἀλλ' εἶναι νοήματα ὑψη-
 λά, ἢ πολλὰ λόγια, ἢ μεγάλης σκέψεως
 ἀξία, ὡς ἔπειτα νά ἀνασκευῆν ἢ ἐλεγχον
 σενοχωρῆσι ἢ ἀναγκάσῃ ἢ τῆς ἀλλῆς·
 ὅθεν ἔπειτα νά ἔχη παρὰ τοῖς ἀνοήτοις,
 ἢ κατ' αὐτὸν ἄφροσι, νά κατακαυχᾶται ὁ
 γενναῖος, ἢ νά σοβαρεύεται· ἢ λοιπὸν
 ἀπεχεῖ ὁ συντός, ἢ μὴ συνδέμενος εἰς τὸν
 σκοπὸν τῆ ἀσυνέτη, μὴ δὲ πληρώσῃ τὴν
 ἐπιθυμίαν του· ἄφες τὸν κόρακα ἐπάνω
 κάτω, ὅσον δύναται νά πτερυγίζῃ, ἢ νά
 τραχυρωθῆ, καὶ νά κρώζῃ, ὅσον ἔχει
 πνοήν, ἀνάμεσα εἰς τὰ θνησιμαῖά τε καὶ
 δυσώδη ψοφήμια· παράβλεψε τὸν βάρτα-
 χον ἐντὸς τῆ βορβόρου ἢ τῆς ἰλύος αὐτοῦ
 εἰλυσπώμενον, ἢ βρεκεκίζοντα, ἢ κοάζοντα
 βάρταχον· ἀπόκριται τῷ ἄφρονι κατὰ τὴν
ἄφρο-

ἀφροσύνην αὐτοῦ· τῆτο δὲ γίνεται, εἰάν
 πρὸς ὃν σκοπὸν αὐτὸς ἀφορᾷ καὶ ἀποτείνη,
 πρὸς τῆτον καὶ σὺ ἐπ' εὐθείας ἀντιτείνεις καὶ
 ἀντιφέρεσαι· μιμήθητι τὸν Σοφόν. Ὁ Κυ-
 νικός ὑπέμεινε, καὶ ἐκκρτέρει μίαν χειμερινὴν
 ἡμέραν τὸ ψύχος καὶ τὸν κρυμὸν, ὑπότρομος
 καὶ βρυγμαλέος, ἔξω εἰς τὴν πλατεῖαν ἀ-
 σκεπής· καὶ ἡμίγυμνος, τάχα ἑξασκῶν ἀρε-
 τήν· ἀλλὰ μηδεὶς (εἶπεν ὁ σοφὸς Πλάτων
 πρὸς τῆς αὐτῆ μαθητὰς καὶ ἀκολούθους, δια-
 βαίνων ἐκεῖθεν·) μηδεὶς ἐπιτραφῆ διὰ τὰ
 τὸν ἰδῆ· αὐτὸς αὐτὸ ζητεῖ τὰ τὸν ἰδῶμεν,
 μὴν ἔχων θεωρεῖς, ἔχασε τὸν σκοπόντου,
 διατὶ ἀπέτυχε τὸν σκοπόντε.

Δ'. Α' Μ' ἔχω ἔτι καὶ πλέοντι τὰ εἰπῶ·
 τὰ τοιαῦτα, ὅπῃ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος τῶρα
 ἀναμασᾶται καὶ ἀναλείχει κοπρίσματα, τὰ
 ἐν τῇ αὐτῆ γεύσει ὡς μέλι καὶ κηρίον γλυ-
 κάζοντα, δὲν εἶναι νεαρὰ καὶ πρόσφατα,
 αὐτὰ εἶναι παλαιὰ καὶ ἑῶλα, καὶ ἤδη εὐρυ-
 τιῶντα· αὐτὰ ὑπὸ πολλῶν καὶ ἄλλων κατὰ
 διαφόρους καιροὺς ἐπροβλήθησαν, ἢ ὡς ἀπο-
 ρίαι πρὸς ἐξήγησιν, ἢ ὡς ἐπιρρησμοὶ πρὸς
 ἀνατροπὴν τῆς ἀμωμῆτε πίστεως· καὶ αὐτὰ
 ταῦτα ὑπὸ πολλῶν πάλιν καὶ παλαιῶν
 καὶ νεωτέρων, σοφωτάτων Πατέρων τε καὶ
 Διδασκάλων, ἔχ' ἅπαξ, ἀλλὰ πολλάκις,
 ἐρμηνεύθησαν, δισσαφηνιόθησαν, καὶ ἐδικαιώ-
 θησαν.

θησαν· καὶ πάντα τὰ ἢ ἐξ ἀμαθείας καὶ
 παχύτητος, ἢ ἐκ δυσροπίας καὶ θρασυτήτος
 πλεχθέντα κατ' αὐτῶν τῶν ἱερῶν δογμα-
 των σοφίσματα, ἀνασκευάσθησαν καὶ ἐξη-
 λέγχθησαν σαφέστατα, καὶ ὡς ἀραχνιαῖα τι-
 νὰ ὑφάσματα διελύθησαν, καὶ διεσκεδάθη-
 σαν· καὶ λοιπὸν ἐρωτῶ· τὸ ἱεῦρει αὐτός,
 ὁ ὑπὲρ τὰς ἄλλας (ὡς περ οἶεται) λογιώτα-
 τος, ἢ δὲν τὸ ἱεῦρει; εἰ μὲν τὸ ἱεῦρει,
 καὶ ὑποκρίνεται τὸν ἀγνοῦντα, εἴτε διὰ τὰ δει-
 ξῆ τὰ ἐγκεφάλου τὴν εὐφυΐαν, καὶ τῶν
 ἰδίων φρενῶν τὴν λεπτότητα, ὅτι τάχα
 αὐτός φθάνει τὰ ἐννοῆ καὶ τὰ ἐφευρίσκει τὰ
 ὑψηλὰ ταῦτα καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνήκεστα· εἴτε
 διὰ τὰ βάλῃ εἰς ὑπόψιν τὰ τῆς ἡμῶν εὐα-
 γγῆς θρησκείας δόγματα καὶ διδάγματα, ὅτι
 εἶναι τάχα εἰσέτι ἀνεξέταστα, καὶ διὰ τῆτο
 ἄκριτα· εἰ μὲν τὸ ἱεῦρει, εἶπα, ὅτι ἐπρο-
 τέθησαν, καὶ ἀνεκρίθησαν, καὶ ἱεῦρωντάς το
 τὸ σιγᾶ καὶ τὸ κρύπτει· λοιπὸν δυσροκεῖ·
 λοιπὸν εἶναι τῆ ἀληθείᾳ ὑποκριτὴς αὐτός,
 καὶ ψεύτης, καὶ δόλιος, καὶ κακοήθης, καὶ κα-
 κότροπος· εἰ δὲ καὶ δὲν τὸ ἱεῦρει, καὶ δὲν
 κατέχει, ὅτι εἶναι βιβλία, ὅπῃ τὰς τοιαύ-
 τας ἀνακρίσεις τε καὶ ἀπολογίας διαλαμβά-
 νουσι, καὶ παλαιὰ καὶ νεώτερα· λοιπὸν αὐτὰς
 εἶναι ἄπειρος, καὶ γυμνὸς τῶν τοιούτων εἰδή-
 σεων, καὶ ἐπομένως ἀμαθὴς καὶ ἀπαίδευτος,
 καὶ διὰ τὰ εἰπῶ ἔττι, ὀλιγαλφάβητος, καὶ
ἐπὶ

ἐπὶ τέτοις, καὶ προπετιῆς, καὶ πολυμυροῦς καὶ
 αὐθαδέης, διατὶ εἰς πράγματα, ὅπῃ δὲν
 εἶναι τῆς εἰδήσεώς τε, καὶ τῆς δυνάμεώς τε,
 ἀνακατάνεται. Ἄς διαλέξῃ ἀπὸ τὰ δύο
 ταῦτα ἐκεῖνο ὅπῃ θέλει· εἶναι ἀνάγκη νὰ
 εὐρεθῇ ἀπὸ τὰ δύο τὸ ἓνα· καὶ ἡμεῖς τὴν
 ἐκλογὴν τὴν ἀφίνομεν ἐν χειρὶ διαβελίᾳ
 αὐτῆ· εἰάν δὲν τύχῃ τις νὰ θελήσῃ νὰ
 τὸν χαριτώσῃ καὶ μὲ τὰ δύο.

Ε'. Προσέτω καὶ τῆτο ἔσχατος, διὰ νὰ
 ἀπολύσωμεν τὸν ἄνθρωπον μὲ τὰ πέντε·
 ἕδεμία διάλεξις δὲν συγκροτεῖται μετ' ἐκεί-
 νων, οἱ ὅποιοι δὲν ὁμολογῶσι τὰς ἀρχάς,
 ἐξ ὧν ἐπιφέρονται κατ' ὄρδον λόγον τὰ συ-
 ναγόμενα συμπεράσματα· ἀρχαὶ δὲ ἐπὶ
 τῶν τοιούτων ζητημάτων εἶναι δύο· ἡ μὲν,
 ὑπερφυσεῖρα, καὶ θεοῖερα, ἡ ἐκ τῆς ἱεράς
 Ἀποκαλύψεως· ἡ δὲ, θεσία μὲν καὶ αὐτή,
 ἀλλ' ὅπως ἐν φυσικωτέρῃ, ἡ ἐκ τῆς λόγου
 τῆς ὀρθῆς τε καὶ ἐπιστήμονος, καὶ ἐκ τῆς λογικῆς
 αὐτῆς ἐπὶ τῶν ἀπλευσέρων ἐννοιῶν, μὲ τὸ
 ὅποῖον λογικὸν ἐκόσμησε τὸν ἄνθρωπον ὁ
 Θεός· ἀλλ' ὅποιατις ἂν γένοιτο διάλεξις
 μετὰ τῆς ἡμετέρας Ἀντιπαλαισῆς τῆτος; αὐτοῦ
 ἀφ' ἐνός μέρους τὴν Ἀποκάλυψιν τὴν ἀδε-
 τεῖ, καὶ τὰ ἱερά τῶν λογίων τὰ καταπα-
 τεῖ, τὰ μυκτηρίζει, καὶ τὰ καταχλευάζει·
 διατὶ ἐν αὐτοῖς, λέγει, ὅτι τὸν Θεὸν τὸν
 εὐρίσ-

εὐρίσκει, ἄδικόν τινα, προσωπολήπτιν, καὶ
 δυνάστην τινὰ βίαιον καὶ τυραννικόν· ἀπλῶς,
 αὐτὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἑμόνον τὴν παρα-
 κέει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξηθευεῖ, καὶ τὴν πε-
 ριῦβρίζει, δι' ὧν λέγει, καὶ γράφει· λοι-
 πόν τί ἄλλο μένει εἰς ἡμᾶς, πικρὰ τῆτο
 τὸ ἡμῖν παραγγελθέν; εἰάν καὶ τῆς Ἐκ-
 κλησίας παρακῆσι, ἕσω σοι ὡσπερ ὁ ἐθνι-
 κὸς καὶ ὁ τελώνης· αὐτὸς ἀπὸ τῆ ἑτέρου μέ-
 ρου, ἕτε ἐπισήμης τινὸς σφεραῆς καὶ βασίμης ἐγ-
 κρατῆς φαίνεσθαι, ἕτε μέτοχος ἰκανῶς τῆ φω-
 τὸς τῆ λογικῆ καὶ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν· διατὶ ἐν
 οἷς φλυαρεῖ, εἰς μυρίας ἀντιφάσεις ἐγκυβι-
 σαῖ, καὶ αὐτὸς ἑαυτῷ ἀτιπεριπίπτει, διασα-
 λευόμενος τὸν ἐγκέφαλον, καὶ ὡς ὁ μεθύων
 ἐνθεν καὶ κείθεν τὴν κακὴν κεφαλὴν κατα-
 κρήων, καθὼς εὐκολον ἦτον ἐξ ὧν λέγει,
 καὶ ἀποδειχθῆ, εἰάν ἡ πρόθεσις ἡμῶν δεν
 ἦτον, καὶ μὴν ἔλθωμεν μετ' αὐτῆ εἰς ζη-
 τήσεις, διὰ τῆς λόγου, ἕτε προειρήκαμεν·
 ἡγωνίζοντο καὶ οἱ παλαιοὶ Πατέρες ἡμῶν
 πρὸς ἀνασκευὴν, ἡ τῶν δυοθέων θεησκευ-
 μάτων τῶν ἐθνικῶν, ἡ τῶν δυσσεβῶν δογ-
 μάτων τῶν ἐξ αἰρέσεως· ὁ Ὀριγένης ἔγρα-
 φε κατὰ Κέλσε καὶ Πορφυρίε· ὁ Τερταλ-
 λιανὸς κατὰ τῆ Μάνεντος· ὁ Ναζιανζηνὸς
 καὶ ὁ Κύριλλος κατὰ Γβλιανῆ· ἀλλ' ἦτον εἰς
 καιρὸς, ὅταν ἐπεκόλαζε πυκνὸν ἀκόμι τῆς
 πολυθείας τὸ σκότος, καὶ δεν εἶχεν ἀνα-
 λάμ-

λάμψει ἀκόμι καὶ διαδοθῆ ἱκανῶς τὸ τῆς εὐ-
 σεβείας εὐκρινές καὶ καθαρῶτατον φῶς·
 εἶτα εἶχον ἀντιπάλης, οἱ ὅποιοι ὠμολόγην
 τινὰς ἀρχάς· οἱ ἐχθροὶ ἔτοι ἦσαν Φιλόσο-
 φοι, ἢ ἐπεμελῆντο καὶ ἐφιλοτιμῆντο νὰ εἴ-
 ναι· δὲν ἦσαν ἀμαθεῖς καὶ ἀπαιδευτοί,
 ὁθεν ἐδύνατο ἢ ἐκείνων δυσεῖα καὶ πλάνη
 νὰ κατελεγχθῆ διὰ τῆ φυσικῆ λόγου, καὶ
 διὰ τῶν κοινῶν ἐννοιῶν, εἰς τὰς ὅποιας προ-
 σείχον, φιλοσοφεῖν ἐπαγγελλόμενοι· οἱ
 Ἀθανάσιοι πάλιν καὶ οἱ Βασίλειοι, καὶ οἱ
 Γρηγόριοι καὶ Κύριλλοι αὐτοὶ, καὶ οἱ ἄλλοι
 ἀντεπολέμην, καὶ τῆς ἐπιρρεασίας τῆς χρι-
 στιανικῆς πίστεως καὶ ὀρθοδοξίας, ἀλλ' οἱ αὐ-
 τῶν ἀντιπολέμιοι, πρὸς ἑς, ἢ κατ' ὧν ἔ-
 γραφον, οἱ Σαβέλλιοι, οἱ Ἀρειοί, οἱ Ἀ-
 πολλινάριοι, οἱ Εὐνέμιοι, οἱ Νεσόριοι, οἱ
 Μακεδόνιοι, καὶ ἕ. συνεχάρην καὶ ἀπεδέ-
 χοντο τὰς ἀρχάς· ὠμολόγην ὡς θεῖαν τὴν
 καὶ θεόδοτον τὴν ἱερὰν Γράφην, καὶ ἐνε-
 σερνίζοντο διὰ τῆς ἕξω παιδείας τὸν ὀρθόν
 λόγον, ὃν ὁ Θεὸς ἐμφυτεύει εἰς τὰς ἀπάν-
 των ψυχάς, καὶ ὃν ἢ ἐπιμελής ἀσκησις,
 καὶ τριβὴ καὶ μελέτη καθαρθεύει καὶ ἐνδύ-
 ναμοῖ, καὶ εἰς καρποφορίαν γνώσεως προά-
 γει, εἴαν ὁ χειμὼν τῆς ἐπάρσεως, καὶ τῶν
 παθῶν μιᾶς δυσκραῆς καὶ πολυταράχης ψυ-
 χῆς δὲν παρεμποδίσῃ· ἀλλ' εἰς τὸν γεν-
 νᾶσαν τέτον, εἰς ὃν, ἢ μὲν τίσις φαίνεται,

ὅτι

ὅτι τελείως ἐξέλιπε καὶ ἀπεσβέσθη, ὁ δὲ
 νῆς ὀλίγοντι ἐκαλλιεργήθη, καὶ ὄχι ὀλί-
 γον διὰ τῆς ἐμπαθείας τε καὶ διαστροφῆς
 ἀπημαυρώθη καὶ ἐσχοτίσθη· εἰς τῆτον λέ-
 γω του γεννάδαν ἄπιστον ἅμα τὸν αὐτὸν
 ὄντα, καὶ ἀκαίδευλον, τίς νὰ ἀπολογηθῆ;
 τίς νὰ γράψῃ; ἂν δὲν ἐξέπτυσσε κατ' ἐκεῖ-
 νον καὶ αὐτὸς τὸν ἐγκέφαλον; ἄπαγε!
 πάλιν λέγω· ἄπαγε! δὲν συμβουλεύω
 τινά· ἐπειδὴ ἔτε τὸ εὐρίσκω συμφέρον,
 ἀλλὰ ἀνωφελές παντάπασι τὸ κρίνω, καὶ
 μάταιον ὑπὲρ τέτα πολὺ ὠφελιμώτεραι
 ὑπὲρ τὰς ἐμὰς λογομαχίας καὶ ἀντιρρήσεις,
 ὠφελιμώτεραι εἶναι καὶ ὑμέτεραι ἰκεταίαι καὶ
 ἐντεύξεις πρὸς Κύριον, διὰ νὰ διασκεδάσῃ τὸν
 σκοτασμὸν τῆ νοόσῃ, καὶ νὰ θεραπεύσῃ
 τὴν ἀφροσύνην τῆς καρδίας τῆ. Ἐῤῥώσο ἀ-
 γαπητέ. Ταῦτα εἰς ἀπόκρισιν τῆ ὑμείρεθ
 γραμμάτος, ἧ σημειῖμαι τῆς ὑμέτερας Πα-
 νοσιότητος εἰλικρινῆς ὡς ἀδελφὸς ἐν Χριστῷ
 φίλος τε καὶ εὐχέτης,

Ε' Π. Π.
 Μηνὸς Αὐγῆσθ ΙΒ'.
 αψψ. ἔτσι.

ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Εὐγένιος.